

יצירת חוסן קהילתי כאמצעי לשיפור רווחתם של ילדים, בני נוער ומשפחותיהם בשכונות מוחלשות בישראל

הערכת תוכנית 'מוטב יחדיו'
דוח מסכם

סמדר סומר, איה אלמוג, דליה בן-רבי

7.2017

מאירס-ג'וינט-ברוקדייל
MYERS-JDC-BROOKDALE
מאירס-ג'וינט-ברוקדייל

מקלט ציבורי תת 615
מכסל המקלט שדה מודיעין
כתובת המפעל
052-3280429
מולד
מוקד טלפוני 106 או 08-9279900

elle
RAPHY

3.....	רקע לפיתוח מוטב יחדיו.....
5.....	מחקר ההערכה.....
9.....	ממצאי המחקר.....
11.....	מנופי השינוי.....
18.....	שינויים בקרב התושבים והשכונות.....
20	המרחב הקהילתי.....
26	מעורבות התושבים בקהילה.....
36.....	ילדים ובני נוער.....
44.....	גורמים שתורמים להצלחת התכנית.....
46.....	סיכום – שינויים ואתגרים.....

רקע לפיתוח תוכנית 'מוטב יחדיו'

- בישראל אחד מכל שישה ילדים מוגדר כילד בסיכון ואחד מכל שלושה חי בעוני. שיעורים אלו גבוהים במיוחד בשכונות בהן המצב החברתי-כלכלי קשה.
- בשנת 2006 עמותת "אשלים" יזמה את תוכנית 'מוטב יחדיו', במטרה לשפר את רווחתם של ילדים ומשפחותיהם החיים בשכונות בהן ישנה מצוקה רבה.
- אסטרטגיית השינוי של תוכנית 'מוטב יחדיו' משתייכת למשפחה של יוזמות קהילתיות כוללות. יוזמות אלו מתמקדות באזור גיאוגרפי מוגדר (יישוב/שכונה), והתוכנית משמשת בו כפלטפורמה לגיוס משאבים מגורמים ממשלתיים, עירוניים, ציבוריים ופרטיים, ולקידום פעילויות התערבות שונות הנקבעות בהתאם לצרכי השכונה.
- בסוף 2015 'מוטב יחדיו' סיימה את מעורבותה הפעילה ב-27 שכונות ב-16 יישובים, וכיום היא מעורבת באופן פעיל בהפעלת התוכנית ב-17 שכונות ב-14 ערים ברחבי הארץ.

2016

2006

27 ערים

3 ערים

44 שכונות

4 שכונות

משתתפים
בפעילויות
התוכנית** 49,083

משתתפים
בפעילויות
התוכנית* 5,048

בעשר שנות פעילות
התוכנית גדל היקף
הפעילות פי עשרה

* המידע מבוסס על הדיווח במערכת המידע המנהלי שהחלה לפעול בשנת 2011. המידע מתייחס לספטמבר-דצמבר 2011, וכולל את 3 הערים הוותיקות בלבד.
** המידע מבוסס על הדיווח במערכת המידע המנהלי. המידע נכון למרץ-אוגוסט 2014, וכולל את כל השכונות המדווחות – 29 שכונות ב-23 ערים.

'מוטב יחדיו' – מודל התוכנית

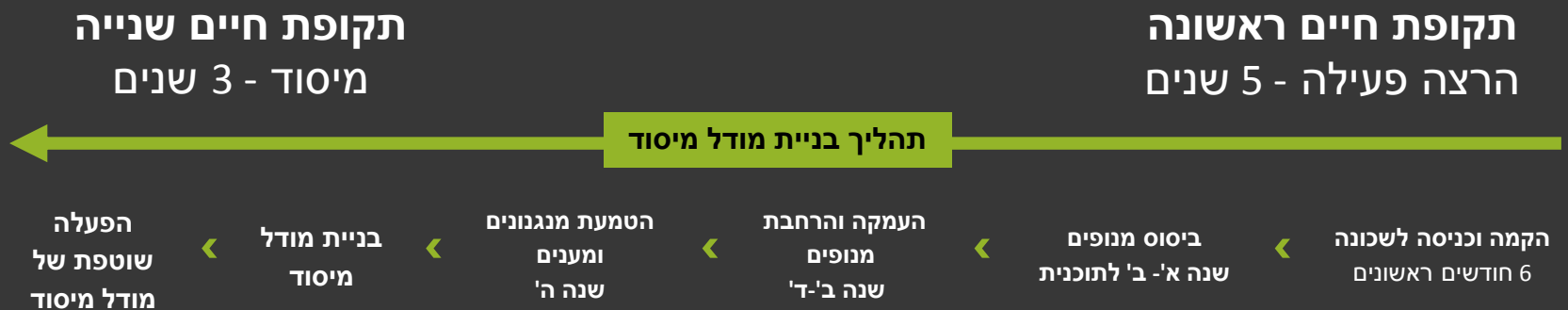
- את הפעילות בשכונה מוביל מתכלל יישובי מטעם התוכנית, שמנהל ומוביל את העשייה בה. ההתערבויות נעשות במסגרת שלושה מנופים מרכזיים אשר מובילים את השינוי בשכונה: מנוף ארגוני, מנוף המענים ומנוף קהילתי (עליהם יוסבר בהמשך בהרחבה).

- ההתערבות של התוכנית בשכונה נעשית באמצעות התגייסות משותפת של אנשי הקהילה ונותני השירותים, תוך הישענות על הון אנושי וחברתי קיים, גיוס משאבים וראייה של מגוון הצרכים והמענים הנדרשים. ההתערבויות השונות מתוכננות ליצור רצף פעילות בכל שעות היום ורצף שירותים (חינוך, רווחה ובריאות), תוך יצירת סינרגיה ביניהם.

התוכנית נחלקת לשתי תקופות זמן עיקריות:

- הרצה פעילה – תקופה בת 5 שנים** אשר בה התוכנית מיושמת בשכונה במתכונת מלאה, כולל מסגרת תקציבית מורחבת שמקורותיה הן ג'וינט-אשלים, הרשות המקומית ושותפים נוספים.
- הטמעה מיסוד ומעטפת – תקופה של 3 שנים** נוספות המגדירות את האופן בו התוכנית תוטמע כדרך עבודה ברשות ונכסיה יישארו ואף יתרחבו ויועמקו. בשלב זה מעורבותה של אשלים מצטמצמת לסיוע וליווי המוגדרים כפעילות מעטפת.

מודל הפעלת התוכנית*:

* מתוך מסמך הטמעה: 'מוטב יחדיו' עקרונות עבודה מיסוד והטמעה. ג'וינט אשלים.

מחקר הערכה

משנת 2011 מלווה את התוכנית מחקר
הערכה בביצוע מאיירס-ג'וינט מכון-ברוקדייל
שמטרתו לבחון את הצלחתה ולספק משוב
לשיפורה על בסיס מתמשך

מטרות המחקר

להעריך את יישום התוכנית כדי לספק משוב לשיפורה על בסיס מתמשך

להעריך את הצלחת התוכנית, כדי להוות בסיס להחלטות ולתכנון המשך הפצתה

יעדי המחקר המפורטים

תרומת התכנית לשכונה ולתושבים

לבדוק את תרומות
התוכנית לפי תפיסת
התושבים ואנשי המקצוע

שינויים בקרב התושבים והשכונות

לבדוק את השינויים בקרב
התושבים ובשכונות (במרחב
הקהילתי, במעורבות תושבי
השכונה ובמצבם של ילדים
ובני נוער)

יישום התכנית

לבדוק את יישום
התוכנית ולעקוב אחר
התפתחות מנופי השינוי

מאפייני השכונות

לבדוק את מאפייני
השכונות ותושביהן

שכונות המחקר

הנתונים במחקר מוצגים לגבי שכונות ב-19 מיישובי התוכנית. לצורך המחקר שכונות התוכנית חולקו לאשכולות ותק, בהתאם למספר השנים שפעלה בהן התוכנית בעת תחילת המחקר^א.

מידע בסיסי נאסף לגבי כל השכונות, ומידע מעמיק יותר נאסף לגבי חלק מהשכונות (מפורט בהמשך - במקורות המידע).

^א בחלק מהיישובים האלה התוכנית פעלה ביותר משכונה אחת (בסה"כ, 32 שכונות), ולצורך המחקר הן נספרות כשכונה אחת * בעת איסוף המידע השני התוכנית כבר לא הייתה מעורבת בשלושה מהם באופן פעיל. ** הטמעה: תקופה של 3 שנים לאחר סיום 5 שנות הפעילות המלאה של התוכנית בשכונה, המגדירה את האופן בו התוכנית תוטמע דרך עבודה ברשות ונכסיה יישארו ואף יתרחבו ויועמקו. בשלב זה מעורבותה של 'אשלים' יורדת ונשארת ברמת סיוע וליווי.

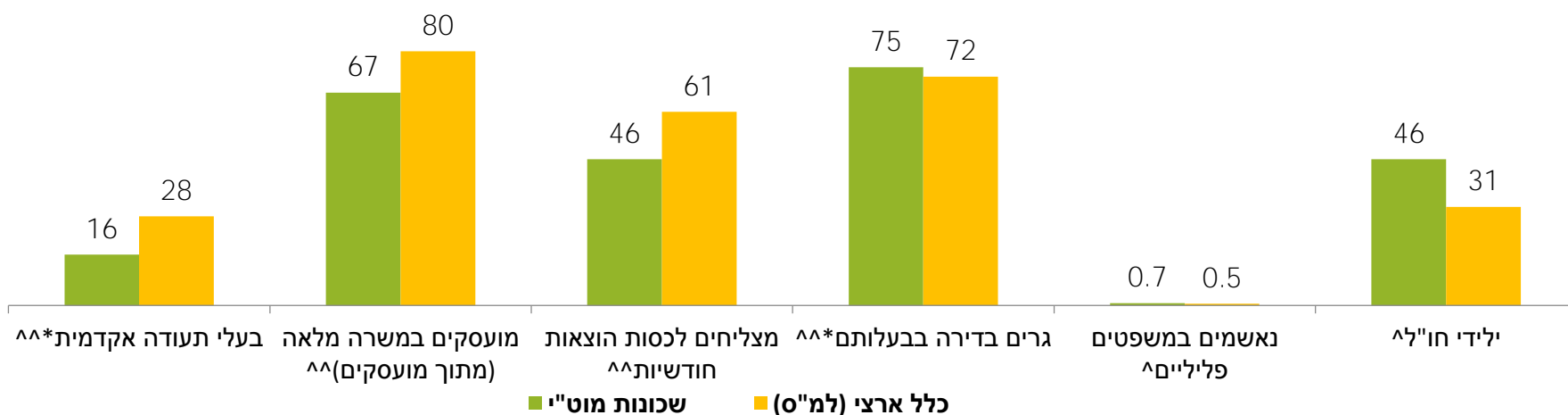
<p>נערכו ב-6 שכונות בשתי פעימות: 2012-620 הורים ו-184 בני נוער 2015-490 הורים ו-156 בני נוער</p>	<p>סקרי הורים ובני נוער</p> <p>1</p>
<p>נערכו ב-12 שכונות בשנים: 2012, 2014 ו-2015. 85 ראיונות בסה"כ</p>	<p>ראיונות עומק עם אנשי מטה ושטח</p> <p>2</p>
<p>1. נתונים מנהליים - 16 שכונות, בכל שנה, מ-2010-2014 2. נתוני הסקר החברתי - ממוצע ארצי (2012, 2014, 2015)</p>	<p>נתונים מהלמ"ס</p> <p>3</p>
<p>19 שכונות, בכל שנה מ-2011 ועד-2015</p>	<p>נתוני מערכת מידע מנהלי</p> <p>4</p>

ממצאי המחקר

אוכלוסיית היעד של 'מוטב יחדיו' היא תושבים המתגוררים בשכונות בהן מצב חברתי-כלכלי קשה, והם מתמודדים עם עוני, פשיעה והזנחה. מאפייני התושבים בשכונות 'מוטב יחדיו' הושוו למאפייני כלל האוכלוסייה בישראל על סמך נתוני הלמ"ס ונתוני סקרי התושבים, בשתי נקודות זמן, ב-2011/12 וב-2014/15 (חשוב לציין כי התכנית לא ביקשה לשנות מאפיינים אלה).

מאפיינים נבחרים של תושבי השכונות ב-2011/12 בהשוואה לכלל האוכלוסייה בישראל (ב-%)

מן הנתונים עולה שהתושבים בשכונות התוכנית עניים יותר, בעלי השכלה נמוכה יותר וחשופים יותר לאירועי עבריינות. נתונים אלה נותרו דומים לאורך זמן, ולפיכך מצביעים על כך שהשינויים בשכונות התוכנית אינם נובעים משינויים בהרכב האוכלוסייה.

* מבני 20 ומעלה

^א נתונים מנהליים של הלמ"ס על כל תושבי השכונות לעומת כלל האוכל' בישראל (סוף 2010)
^{אא} נתוני הסקר על משתתפי המדגם בהשוואה לנתוני הסקר החברתי על כלל האוכל' (2012)

מנופי השינוי

ההתערבויות בתוכנית נעשות במסגרת שלושה מנופים מרכזיים אשר מובילים את השינוי בשכונה:

מנוף ארגוני: יצירת תשתית ארגונית בין תחומית המשלבת צוותים מקצועיים שונים למען קידום ילדים ובני נוער בשכונה

- המנגנונים הארגוניים בהם משתמשת התוכנית כדי לקדם את מטרות המנוף הארגוני, הם:
- ✓ תשתית של ועדות מקצועיות המשלבות תושבים ואנשי מקצוע מתחומים שונים
 - ✓ יצירת שותפויות עם ארגונים מקומיים
 - ✓ הכנסת משאבים חדשים לשכונה

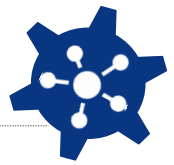
מנוף קהילתי: בניית תשתית של תושבים פעילים ומתנדבים הלוקחים אחריות פעילה למען ילדי השכונה

- מטרות המנוף הקהילתי הן:
- ✓ בניית תשתית של תושבים, פעילים ומתנדבים, הלוקחים אחריות פעילה בחיי הקהילה
 - ✓ שילוב תושבים בעלי פוטנציאל הנהגה בתהליכי תכנון ויישום של התוכנית

מנוף המענים: פיתוח, ביסוס והרחבת היקף ומגוון המענים לילדים ולבני הנוער בשכונה, המותאמים לצורכיהם

- מטרות מנוף המענים:
- ✓ חיזוק והרחבת מערך השירותים והמענים הקיימים
 - ✓ פיתוח מענים חדשים, המותאמים באופן מיטבי לצורכיהם של הילדים ובני הנוער
 - ✓ הגדלת מספר תושבי השכונה שצורכים שירותים

הקמה של תשתית ועדות מקצועיות המשלבות תושבים ואנשי מקצוע מתחומים שונים

מתכללת ישובית מספרת

"בשנים הראשונות הייתה ועדה לפי הספר, לכל נושא ועם כל השותפים. אחרי שכבר פיתחנו את כל השירותים והתכניות וכבר כל אחד ידע מה בגזרה שלו ומה באחריותו והדברים הוטמעו, הייתה הרגשה שלא היה יותר צורך בהן, אנשים לא הבינו את הנחיצות של הוועדה... גם שחיקה בהחלט. המבנה הארגוני לא שמר על רצף לאורך השנים באותה אינטנסיביות, זה היה בהתאם לצורך"

בתקופת
ההרצה הפעילה
הוועדות פעלו
בצורה סדירה
בכל היישובים

מובילה עירונית מספרת

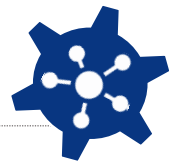
"הוועדות היו מורכבות מכל אנשי המקצוע, מתנ"ס, רווחה וחינוך, תמיד זה היה המשולש. עוד דבר חשוב זה ה'קודקודים', זה היה מנהל אגף החינוך, מנהלת הרווחה ומנהל מרכז קהילתי. כשיש שיתוף פעולה בין ה'קודקודים' זה מחלחל למטה. כשאינן אגו בין ה'קודקודים' זה מחלחל למטה. זה עוד משהו שמביא להצלחת התוכנית"

דמויות בכירות
ברשות המקומית
מקדמות את
התוכנית בשכונה
ונותנות לה גיבוי
מקצועי וארגוני

מתכלל ישובי מספר

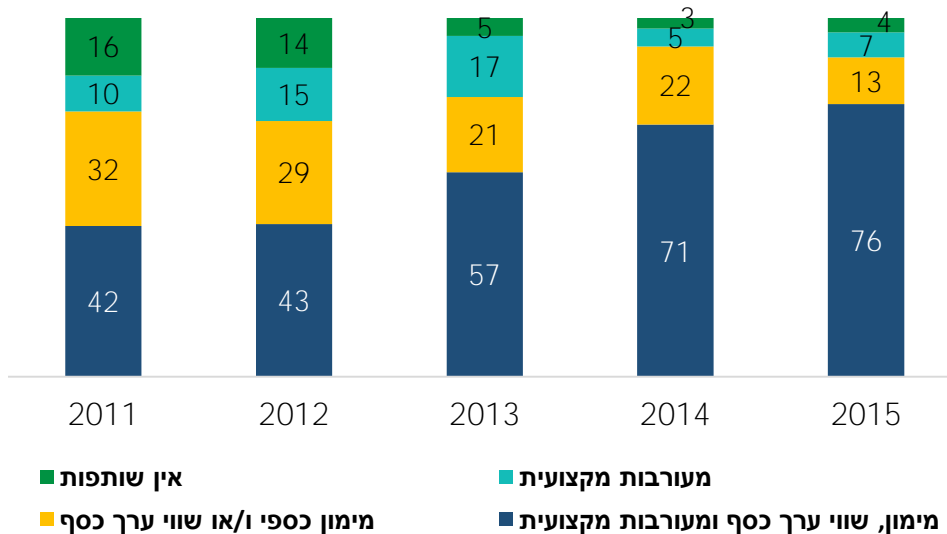
"יש לנו חמישה תחומים של ועדות [בהן יושבים] תושבים, שאיתם אנחנו בוחנים מה הצרכים. והתפקיד שלנו כצוות של 'מוטב יחדיו' זה לתרגם את זה לכדי פעולות. למשל, בתחום של חברה וקהילה זה יצירת מסורת וגאווה שכונתית"

התושבים לקחו
חלק פעיל
בוועדות
ותרמו לקבלת
ההחלטות בהן

יצירת שותפויות עם ארגונים מקומיים

מעורבות הרשות המקומית ושותפים אחרים בפרויקטים בהם מעורבת התוכנית (נתוני מערכת המידע המנהלי, ב-%)

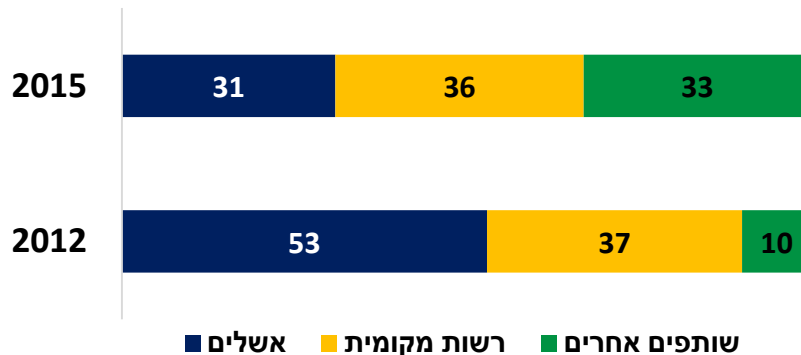

עלייה בשיעור הפרויקטים בהם מתקיים שיתוף פעולה - שיעור הפרויקטים בהם קיים שיתוף פעולה בין התוכנית, הרשות המקומית וארגונים אחרים בשכונה ומחוצה לה הוא גבוה, ועולה ככל שהתוכנית פועלת זמן רב יותר בשכונה.

עלייה במספר הפרויקטים בהם יש שיתוף פעולה משלושה סוגים, מימון, שווי ערך כסף ומעורבות מקצועית - מראיונות העומק עם המתכללים היישוביים ועם בעלי תפקידים ברשויות המקומיות עולה כי רתימה של ארגונים מקומיים לשיתוף פעולה כרוכה במאמץ רב, ובמיוחד כאשר מדובר בשיתוף פעולה שכולל מעורבות מקצועית בנוסף לשותפות במימון.

הכנסה של משאבים חדשים לשכונה

התפלגות מקורות המימון בשכונות מוטב יחדיו, לפי שנים (ב-%, ממוצע לשכונה)

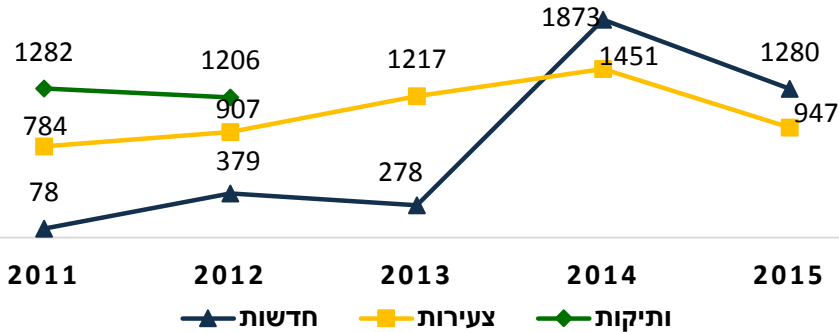
היקפי המימון של התוכנית - בממוצע היקף תקציב התוכנית לשכונה עולה ככל שהתוכנית פועלת בה זמן רב יותר. התקציב הממוצע לשכונה ב-2015 הוא פי 2 מהתקציב של אותה שכונה ב-2012.

מקורות המימון של התוכנית - מהנתונים עולה כי ככל שהתוכנית פועלת זמן רב יותר בשכונה, כך החלק היחסי של התקציב שמקורו ברשות המקומית ובשותפים אחרים גדול יותר.

היקפי היישום בתוכנית והמשתתפים

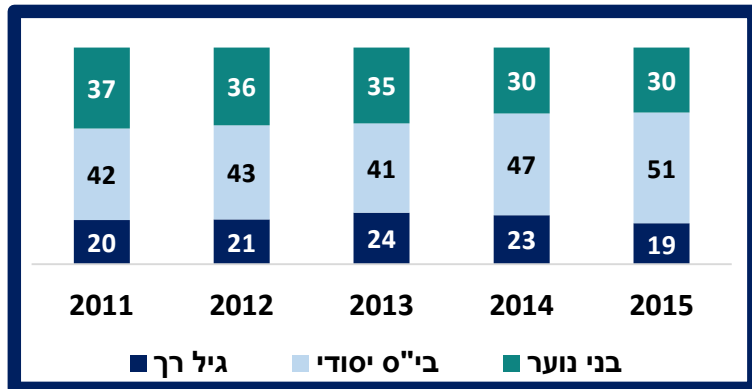
מספר ממוצע לשכונה של משתתפים בפרויקטים מתמשכים בהם מעורבת התוכנית (לפי אשכול ותק)

בין השנים 2011 ועד 2014 היה גידול גם במספר הפרויקטים המתמשכים וגם במספר המשתתפים בהם, ירידה ב-2015 לעומת 2014.

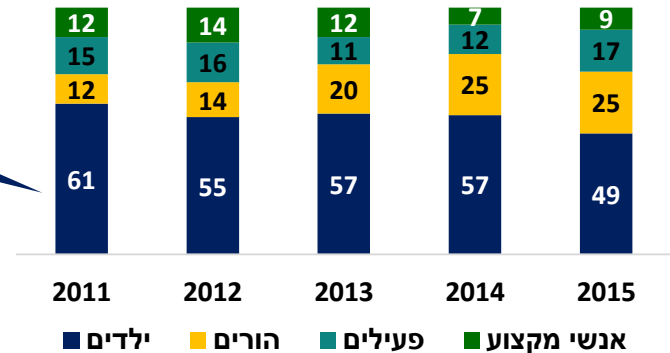
מנהלי ומפעילי התוכנית הסבירו את הירידה בכך שבשנה זו התוכנית נכנסה לשלב ההטמעה ברבות מהשכונות ובמקביל מיקדה את מעורבותה בפרויקטים שעונים במידה הרבה ביותר על צרכי התושבים בשכונות.

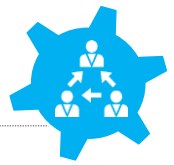
התפלגות המשתתפים במענים לילדים, לפי קבוצת גיל ותקופת דיווח (ב-%)

מרבית המשתתפים בפרויקטים המתמשכים הם ילדים ובני נוער, ומהם בעיקר ילדים בגיל בית ספר יסודי

התפלגות המשתתפים בפרויקטים המתמשכים, לפי אוכלוסייה ותקופת דיווח (ב-%)

התושבים הצטיידו בכלים
במסגרת התוכנית
באמצעותם יוכלו לפעול
באופן עצמאי לשיפור
החיים בשכונה

"היום אני במצב שלא
שואמרים לי מה לעשות.
היום אני במצב שאני יוזמת
ואני עושה ושאני שמה
בשביל הקהילה, שאני שמה
בשביל לעשות דברים. היום
אני יכולה להרשות לעצמי.
מה זה יכולה להרשות
לעצמי? מבחינת ביטחון,
מבחינת ידע. היום אני יכולה
לקחת תוכנית ולעשות אותה
מההתחלה ועד הסוף"
פעילה

התושבים הפכו להיות
שותפים משמעותיים
בוועדות המקצועיות
ולוקחים חלק בקבלת
ההחלטות

"אני חושבת שעצם זה
שמתכנסים ההורים לילדים
עם צרכים מיוחדים, מדברים
באותה שפה... זה קבוצה רב
תרבותית שמחברת בין
תרבויות, גם סביב מצוקה
משותפת. חלק מהתוצאות
כבר קיימות. בעזרתם
הצלוחו להביא לפה את
'כנפיים של קרמבו' והתחילו
לעבוד. וזה תוצאה, זו
הצלחה, של 'מוטב יחדיו',
לקבוצה של 'מוטב יחדיו'
מובילה עירונית

תושבי השכונות הפכו
לשותפים משמעותיים
בתכנון ובביצוע של
מענים

"[בתקופה הראשונה של
התוכנית בשכונה] הקמנו
קבוצה של תושבים
לתיאטרון קהילתי. בשנה
הראשונה זה הלך מצוין
והופענו גם. וזה נמשך.
בשנה השלישית הרגשנו
שכבר זהו, מספיק. אבל
לפני חודשיים וחצי פנתה
אלינו אחת מהבחורות
שהייתה בקבוצה ואמרה
שהבנות רוצות לעשות
תיאטרון. אבל מה? הם
רוצים לעשות את זה לבד.
אמרנו להם אין לנו בעיות
אנחנו ניתן לכן את המקום.
אתם תעשו"
עובדת שכונה

בכל השכונות התגבשו
קבוצות של פעילים
ומתנדבים

"היום אנחנו עומדים על
קרוב ל-180 תושבים
שאנחנו מגדירים אותם
פעילים, שמתוכם יש 35
תושבים שאנחנו קוראים
להם ההנהגה השכונתית
כי אלה תושבים שהם לא
משולבים בפרויקט כזה או
אחר אלא הם מסתכלים על
השכונה בראייה רחבה"
מתכלל ישובי

שמירה על קבוצה קבועה של תושבים פעילים לאורך זמן

האסטרטגיה העיקרית היא העשרה ייחודית ופעילויות חווייתיות הניתנות לפעילים בלבד, שמהוות הוקרה על תרומתם, יוצרות אצלם תחושה של מחויבות ומעצימות את תחושת היכולת והיוזמה. הפעילויות כללו טיולים, סדנאות והרצאות.

מתכללת מספרת:

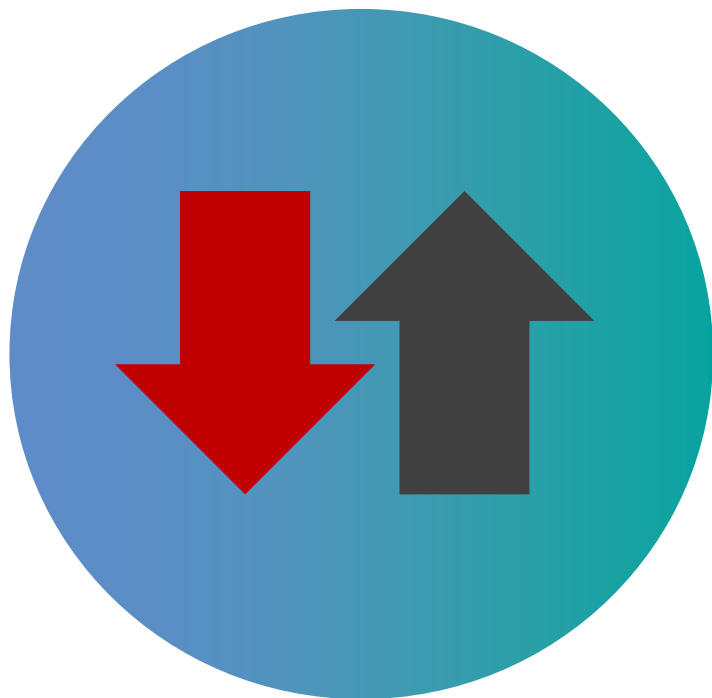
"לקבוצת הפעילים הקבועה הראשונה נתנו הרבה מאוד הכשרות שהם מאוד אהבו. סדנאות, הרצאות, תמיד היינו קשובים לצרכים שלהם ומהם היו רוצים לקבל, ככה הייתה להם מוטיבציה לבוא. התוכנית העצימה אותם מאוד, אפשרה להם, גם נתנה להם הרבה יותר תשתיות להתנדב ולפעול וגם ציפרה אותם".

קושי להגדיל את מספר הפעילים והמתנדבים הקיים

על כן דגש מיוחד הושם השנה על מקומה של העובדת השכונתית כמרכיב מפתח ביצירת הקשר עם התושבים ובעידודם לקחת חלק פעיל בהפעלת התוכנית.

מתכללת מספרת:

"עובדת שכונה מהווה את הקשר הבלתי אמצעי למשפחות. היא גם יושבת שם פיזית במינהלת, היא נגישה אליהם, הם מגיעים אליה. החלק שלה הוא מאוד משמעותי בגיוס הפעילים. נוצרים קשרים חברתיים, נוצרים קשרים אפילו קצת אישיים ואז הם בעצם מתחילים להגיע ומקבלים לעצמם. ואז הם מתחילים גם לראות את הסביבה ולתת לסביבה".

שינויים בקרב
התושבים
והשכונות

ילדים
מקבלים
תמיכה
חברתית

ילדים
מעורבים
בחיי
הקהילה

ילדים חיים
בבטחה
ללא חשיפה
למצבי סיכון

קהילה
שמספקת
תמיכה
חברתית

תושבים
מעורבים
בחיי
הקהילה

התושבים
מסוגלים
להתמודד
עם אתגרים

שכונה
מטופחת
ובטוחה

שכונה
מתאימה
לגידול
ילדים

תושבים
חשים
ביטחון
אישי

תושבים
אישי

שכונה
מטופחת
ובטוחה

שכונה
מתאימה
לגידול
ילדים

תושבים
חשים
ביטחון
אישי

פעילויות התוכנית לשיפור המרחב הקהילתי

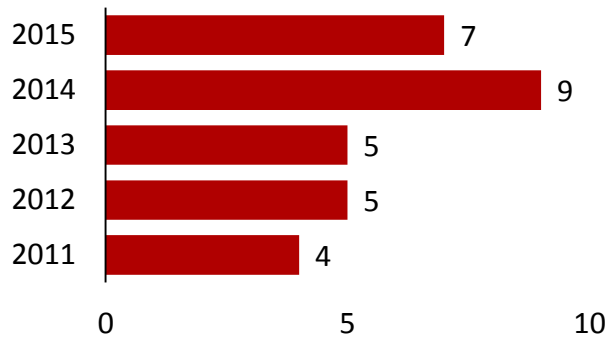
הכשרות לתושבים	התאמת השכונה לגידול ילדים	שיפור הביטחון האישי	שיפור פני השכונה
<ul style="list-style-type: none"> מתן הכשרות וכלים לתושבים פעילים, כדי לסייע להם לפעול עצמאית לשיפור המרחב הקהילתי 	<ul style="list-style-type: none"> פתיחת מרכזים לפעילויות אה"צ (בית מוטב יחדיו, מועדוני נוער) הרחבת וגיוון השירותים והפעילויות המיועדים לילדים ונוער ולמשפחותיהם 	<ul style="list-style-type: none"> סיירות הורים – המורכבת לרוב מהורים וסטודנטים תושבי העיר המתנדבים לסייר באזורי הבילוי של בני הנוער, במטרה לתרום בנוכחותם לצמצום התנהגויות מסכנות, לשמש אוזן קשבת לבני הנוער ולתת מענה לצרכים העולים מהשטח פעילות מול מוקד שיטור עירוני – ריכוז תלונות התושבים ופנייה ועבודה מתמשכת עם השיטור העירוני להורדת אירועי הפשיעה בשכונה. 	<ul style="list-style-type: none"> טיפול המרחב הציבורי מבצעי ניקיון – הקמת גינות קהילתיות וטיפולן על ידי התושבים גיבון קהילתי – תושבים נטלו חלק בטיפול פני השכונה והקימו גינות קהילתיות פעילות מול הרשות המקומית לטיפול במפגעים פיסיים פעילויות במסגרת מודל פיזי-קהילתי – הקמה של פארק קהילתי, אמפיתאטרון, רחבות משחקים (יפורט בהרחבה בהמשך)

עובדת שכונה מספרת:
 "משכונה של אנשים שזורקים זבל מהחלון, את רואה אנשים שלוקחים אחריות. הממסד לקח אחריות כי אנחנו היינו קבוצה, כוח. התושבים השמיעו את הקול שלהם, צעקו בעירייה, ואז העירייה לקחה את זה לתשומת ליבה. הוונדליזם כבר כמעט ולא קיים אצלנו בשכונה"

במהלך שנות פעילות התוכנית אחוז הפעילות במימד הפיזי קהילתי מסך כל הפרויקטים* עלה מ-4% בשנת 2011 (שהם 6 מתוך 161 פרויקטים) עד ל-9% אחוז בשנת 2014 (שהם 27 פרויקטים מתוך 300) וירד ל-7% בשנת 2015 (שהם 14 פרויקטים מתוך 189).

שיעור פעילויות לפיתוח קהילתי באמצעות שיפור פיזי של פני השכונה כאחוז מכלל הפרויקטים (ב-%)

* בשכונות שדיווחו במערכת המידע המנהלי

בשנת 2014, מנהלי התוכנית עיצבו מודל עבודה חדש הנקרא 'המודל הפיזי קהילתי'.

בבסיס המודל תפיסת קשרי הגומלין המתארת את הקשרים בין תחומי החיים השונים המהווים את הבסיס לרווחת האדם ומשפחתו כגון: חינוך, בריאות, תעסוקה, דיור ועוד.

המודל פועל על פי ההנחה שעל מנת לאפשר תהליכי שינוי משמעותיים בקרב אוכלוסייה ענייה, מודרת ומחלשת, יש לטפל ולהתמודד באופן משולב עם כל הגורמים ובכלל זה עם נושא הדיור והתשתיות הפיזיות.

הנחת העבודה היא שתהליך הנגשת המימד הפיזי יהווה קטליזאטור למעורבות חברתית של התושב, תפתח אמון, תפחית חסמים, ותהווה תשתית לתקווה חדשה ושינוי הוא אפשרי.

מעורבות הקהילה במימד הפיזי תצמיח פעילים ומנהיגות אשר תשתלב היטב בקבוצות המנהיגות המהווים כאמור את הבסיס לרווחתם כבני אדם, כמשפחה וקהילה.

דוג' לפעולות פיזיות-קהילתיות: הקמת פארקים, אמפיתיאטרון, שיפוף מבנים, שיפוף מגרשים ורחבות משחקים ועוד.

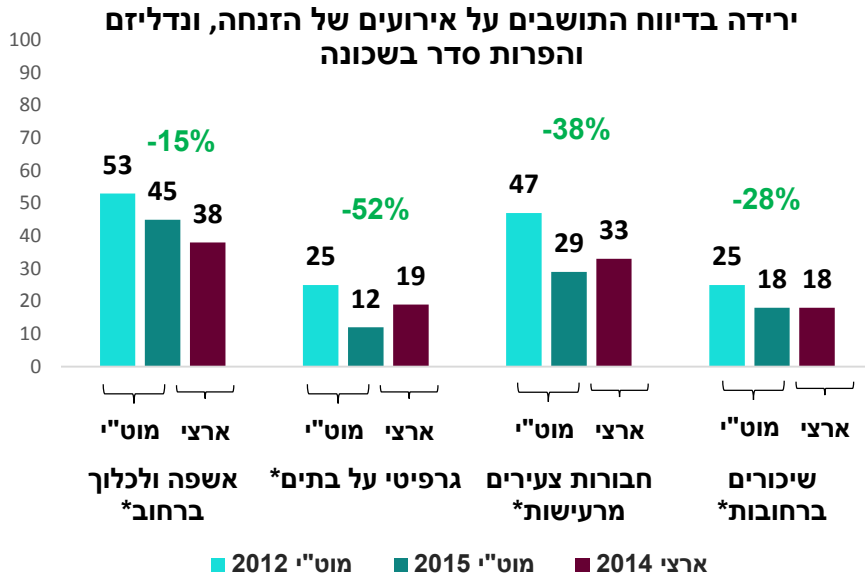

תוצאות – שיפור המרחב הקהילתי

עמדות התושבים לגבי מצב פני השכונה והביטחון האישי – 2015-2012

(סקר תושבים והסקר החברתי למ"ס, ב-% ובאחוז השינוי^א)

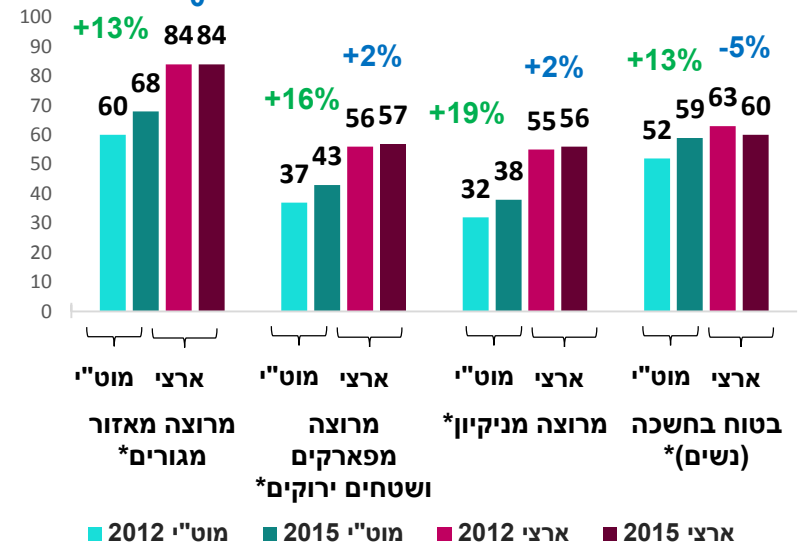

$p < 05^*$

- ✓ ישנה ירידה בשיעור התושבים שמדווחים שיש בשכונה הפרות סדר. פחות תושבים מדווחים על גילויי ונדליזם והזנחה
- ✓ עם זאת, לא הייתה ירידה באחוז התושבים שדיווחו שחוו פגיעה ברכוש או בגוף

שיפור בעמדות התושבים כלפי הבטים שונים של אזור המגורים

- ✓ יותר תושבים שבעי רצון מהיבטים שונים של השכונה (ניקיון, שטחים ציבוריים וכד')
- ✓ בנוגע לביטחון האישי ישנה עלייה בשיעור המדווחים שהם מרגישים בטוח ללכת בחושך בשכונה, במיוחד בקרב נשים ונערות וישנו צמצום הפער במדדים אלה לעומת כלל האוכלוסייה

מקרא צבעים לשינוי האחוז: ■ שינוי חיובי (מובהק) ■ שינוי שלילי (מובהק) ■ ניטראלי - אין שינוי משמעותי (עלייה או ירידה, אך לא מובהק)

^אאחוז השינוי: האחוז ב-2015 פחות האחוז ב-2012 חלקי האחוז ב-2012

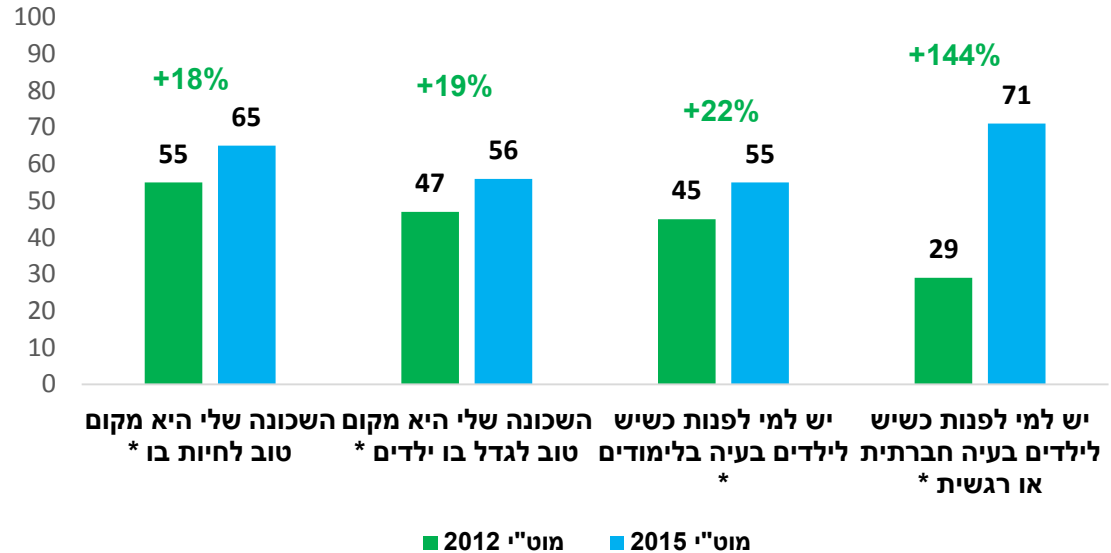

שיפור בעמדות התושבים כלפי השכונה כמקום מתאים לגידול ילדים

סקר תושבים, 2015-2012, ב-% ובאחוז השינוי)

✓ שיעור התושבים שמדווחים שהשכונה שלהם היא מקום טוב לחיות בו ושהשכונה בה הם גרים היא מקום טוב לגדל בו ילדים עלה מ-2012 ל-2015 באופן בולט. למשל, שיעור התושבים שחושבים שהשכונה שלהם היא מקום טוב לחיות בו עלה ב-18%.

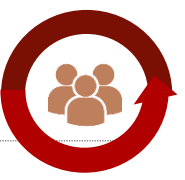
✓ שיעור התושבים שמדווחים שיש להם למי לפנות לשם קבלת עזרה כשיש לילדיהם בעיה בלימודים או בעיה חברתית או רגשית, עלה באופן משמעותי אף הוא.

* $p < 05$

פעילה מספרת:

"יש את עובדת השכונה היום, אז היא אחראית על הכול בשכונה. ובאמת השכונה עכשיו מטופחת ונקייה ואין נרקומנים ויש סיירת בלילה שהם בודקים... חיברנו אנשים שהיו רבים עם השכנים, שלא רצו לסדר וכל מי שבא זורק [זבל] מהחלון. פעם כל אחד היה רב, כל שני וחמישי משטרה שם. עכשיו אין את זה, אנשים מבסוטים, אחד מדבר עם השני, בוקר טוב, צהריים טובים. עשינו גם פארק, הדשא שם יפה אז כל אחד מוציא משהו ויושב עם הילדים. ממש כיף לראות את השכונה, איך היא הייתה לפני 5 שנים ואיך היא היום".

פחות תושבים מדווחים על גילויי ונדליזם והזנחה (למשל, ירידה של 52% בדיווח על ציורי גרפטי)

יותר תושבים שבעי רצון מהבטים שונים של השכונה (למשל, עלייה של 16% בשביעות רצון מהפארקים בשכונה)

הפער בין שכונות המחקר לכלל האוכלוסייה צומצם במרבית המדדים (למשל, שיעור התושבים שבעי רצון מאזור המגורים עלה ב-13% לעומת חוסר שינוי)

שביעות רצון ממצב פני השכונה

ירידה בשיעור התושבים שמדווחים שיש בשכונה הפרות סדר (למשל, ירידה של 38% בדיווח על חבורות צעירים שמרעישות)

עלייה בשיעור המדווחים שהם מרגישים בטוח ללכת בחושך בשכונה, במיוחד בקרב נשים ונערות – שיעור הנשים במחקר שמרגישות בטוח ללכת בחשכה עלה ב-13% לעומת ירידה של 5% בכלל באוכלוסייה

השכונה מתאימה לגידול ילדים

יותר תושבים מדווחים שהשכונה היא מקום טוב לגור בו (עלייה של 13% בשביעות הרצון מאזור המגורים)

יותר תושבים מדווחים שהשכונה היא מקום טוב לגדל בו ילדים (עלייה של 19%), ושיש להם למי לפנות כשעולה בעיה בקשר לילדים (עלייה של 144%)

תחושת הביטחון האישי

מעורבות התושבים בקהילה

קהילה
שמספקת
תמיכה
חברתית

תושבים
מעורבים
בחי
הקהילה

התושבים
מסוגלים
להתמודד
עם אתגרים

עובדת בשכונה ותיקה (בהטמעה) מספרת:
 "אני עדיין פועלת עם הפעילים בכל מיני צמתים: אם אני רוצה לנקות את השכונה ואם אני רוצה לעשות מסיבות, הם שותפים לי להכול. לכל נושא, לכל הרעיונות, לכל מה שעולה. אז להגיד לך שזה שוויץ? לא. אבל להגיע למה שהגענו זה כברת דרך עצומה לעומת מה שזה היה."

פעילויות התוכנית לחיזוק מעורבות תושבים

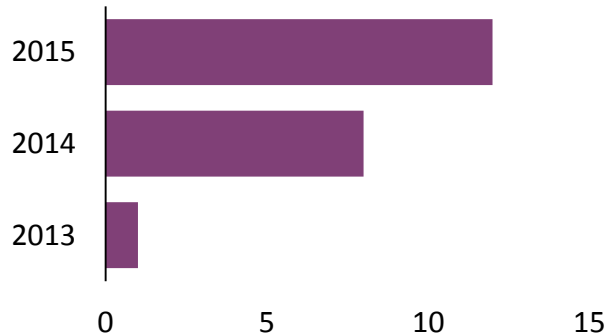
אירועי שיא קהילתיים	פרויקטים לפיתוח קהילתי	קורסי פעילים ופיתוח מנהיגות	שיתוף תושבים בוועדות מקצועיות												
<p>"אירועי שיא" קהילתיים הם אירועים קהילתיים בחגים או פעילויות חברתיות משותפות לתושבים. מטרתם לעורר את המודעות לתוכנית ולגייס את מעורבותם של התושבים בשכונות.</p> <p>מספר המשתתפים הממוצע בשכונה באירועי שיא קהילתיים, לפי שנים</p> <table border="1"> <tr><th>שנה</th><th>מספר משתתפים ממוצע</th></tr> <tr><td>2011</td><td>523</td></tr> <tr><td>2012</td><td>1118</td></tr> <tr><td>2013</td><td>1929</td></tr> <tr><td>2014</td><td>2399</td></tr> <tr><td>2015</td><td>1166</td></tr> </table>	שנה	מספר משתתפים ממוצע	2011	523	2012	1118	2013	1929	2014	2399	2015	1166	<p>בתחום זה נכללות פעילויות המיועדות לכלל תושבי השכונה ומטרתן לפתח את תחושת הקהילתיות בשכונה ולחזק את החוסן הקהילתי כגון:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ גינון קהילתי ✓ פעילויות קהילתיות-חברתיות סביב נושא מסוים ופעילויות המתרחשות במסגרת מודל 'בית הספר כעוגן קהילתי'. <p>שיעור הפרויקטים בתחום זה מכלל הפרויקטים המתמשכים היה 11% ב-2011 ועלה ל-27% ב-2015.</p>	<p>בתחום זה נכללות הפעילויות המיועדות ליצירת תשתית קהילתית הפועלת במשותף ובאופן עצמאי לקידום רווחת התושבים והילדים בשכונה.</p> <p>כגון:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ הכשרות מתנדבים ופעילים ✓ פיתוח מנהיגות בקרב התושבים הבוגרים ובקרב בני הנוער ✓ יצירת הזדמנויות לתושבים לתכנן ולהתנדב בפעילויות התוכנית ✓ קבוצות העצמה לתושבים <p>שיעור הפרויקטים בתחום זה מכלל הפרויקטים המתמשכים היה 15% ב-2011 לעומת 19% ב-2015.</p>	<p>בעל תפקיד ברשות המקומית מספר: <i>"היום יש רוב לתושבים ומי שמוביל את הוועדות זה התושבים. יש גם אנשי מקצוע אבל הם יושבים שם כחברי ועדה ולא כמובילים, שזה מאוד משמעותי. אני חושב שזה בעיקר המהות, שהתושבים הם מובילים את הוועדות."</i></p>
שנה	מספר משתתפים ממוצע														
2011	523														
2012	1118														
2013	1929														
2014	2399														
2015	1166														

בית הספר כעוגן קהילתי

במהלך שנות פעילות התוכנית אחוז הפעילות בתחום של 'בית הספר כעוגן קהילתי' מסך כל הפרויקטים* עלה מ-1% בשנת 2013 (שהם 3 מתוך 293 פרויקטים) עד ל-12% אחוז בשנת 2015 (שהם 22 פרויקטים מתוך 189).

שיעור פעילויות לפיתוח באמצעות המודל 'בית הספר כעוגן קהילתי' כאחוז מכלל הפרויקטים (ב-%)

* בשכונות שדיווחו במערכת המידע המנהלי

המודל פותח במהלך 2012-2014 ופועל לפי ההנחה שבית הספר הוא גורם המחבר בין כלל השירותים הרלוונטיים הניתנים בשכונה לילדים ולמשפחותיהם. זאת, כיוון שהוא סביבה פיזית הנתפסת כבטוחה על-ידי התושבים, יש בו תשתית קיימת לפעילות ויש בו פוטנציאל לחשיפה של חתך רחב של האוכלוסייה.

דוגמאות לפעילויות במסגרת המודל: פעילויות קידום בריאות, קהילה יוצרת ותיאטרון טיפולי הנערכות בתחומי בית הספר לאחר שעות הלימודים.

הנחת המודל היא שפעילויות אשר נעשות תחת המטרייה של בית הספר יוצרות אצל התושבים מחויבות גדולה יותר מאשר פעילויות שנערכות במסגרות אחרות

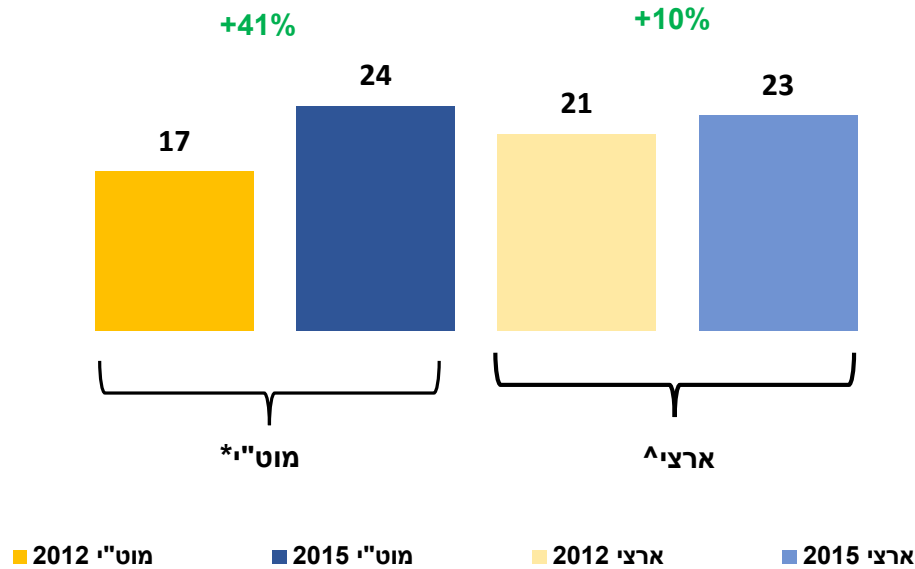
מנהלת אזור מספרת:

"אם אני מסתכלת על אבני הדרך המרכזיות של העבודה ב'מוטב יחדיו' אז השינוי המהותי היה כשהבנו שאם אנחנו רוצים לעשות עבודה משמעותית בקהילה אנחנו צריכים להתייחס לבית ספר כחלק מהקהילה. אני חושבת שהאסימון נפל [כשהבנו] שהילדים נמצאים רוב שעות היממה בתוך בית ספר והילדים הם השכונה. הילדים הם הדרך שלנו להגיע להורים שלהם, להגיע לשירותים להגיע למשפחות".

עלייה בשיעור התושבים המתנדבים ומעורבים בחיי הקהילה

שיעור המתנדבים** – 2012-2015 (סקר תושבים והסקר החברתי למ"ס, ב-% ובאחוז השינוי)

בנוסף, שיעור המשפחות בשכונות 'מוטב יחדיו' בהן לפחות אחד ההורים התנדב בשנה האחרונה עלה מ-23% ל-32%.

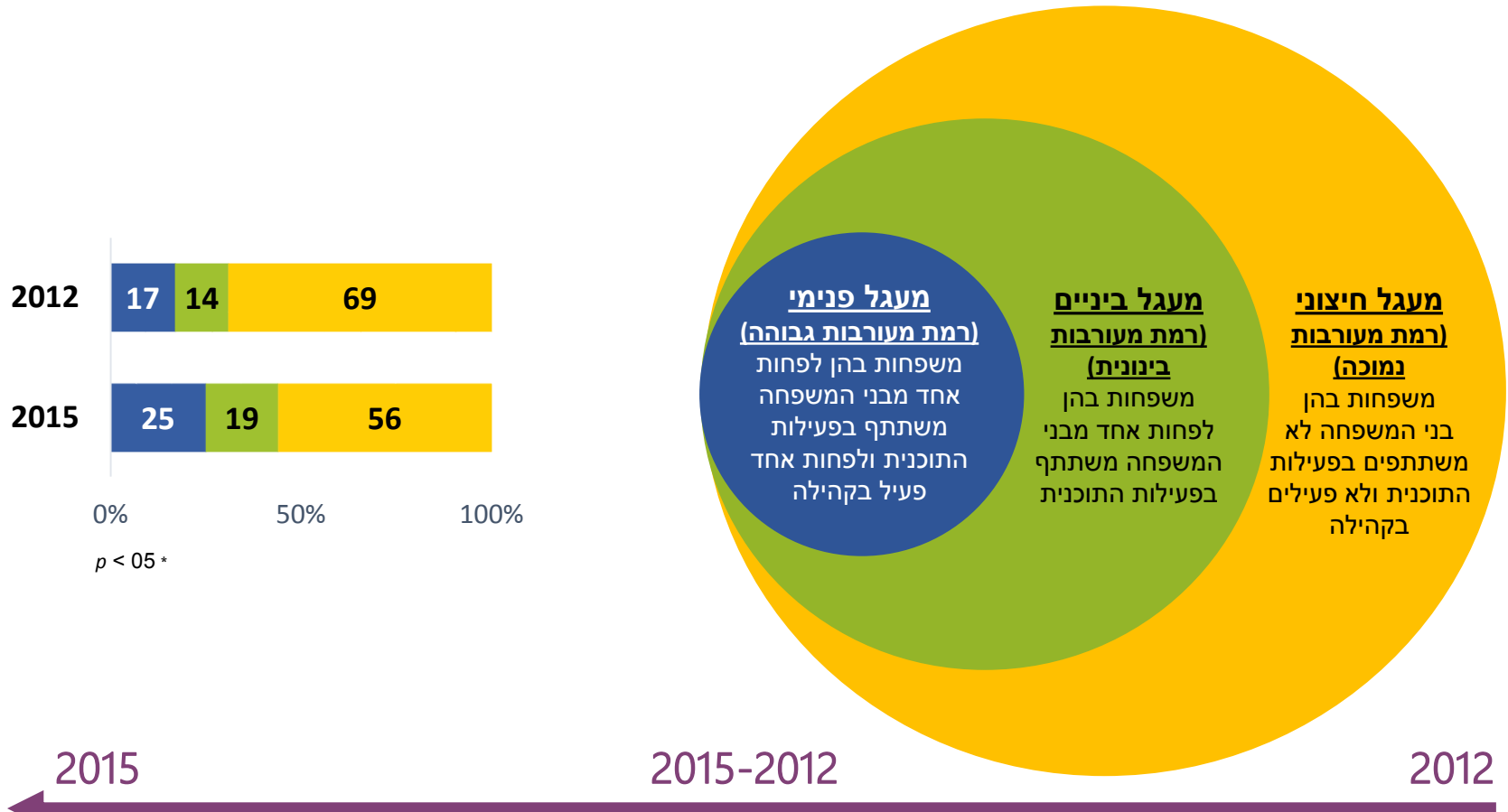
שיעור משיבי הסקר שהתנדבו בשנה האחרונה בשכונות מוטב יחדיו עלה ב-41% בין השנים 2012 ל-2015, לעומת הממוצע הארצי שעלה רק ב-10%. ב-2015 שיעור המתנדבים דומה לשיעור באוכלוסייה הכללית.

* $p < 05$
 ** עסקה בפעילות התנדבותית ב-12 החודשים האחרונים
 ^ ממוצע ארצי באוכלוסייה היהודית

מעורבות תושבים – מעגלי חשיפה לתוכנית

עלייה בשיעור התושבים שמתפתים בפעילויות התוכנית ופעילים בקהילה*
 התפלגות המשפחות לפי מידת החשיפה לתוכנית (ב-%, סקרי תושבים, 2012-2015)

2015 ← ממצאי הסקר השני מראים עלייה משמעותית בשיעור המשפחות ובני הנוער במעגלים הפנימיים

2015-2012 מפעילי התכנית פועלים כדי להרחיב את מעגל התושבים המעורבים בחיי הקהילה, באמצעות שילוב תושבים בוועדות המקצועיות, עירובם בתכנון המענים ובהפעלתם ועוד

2012 ממצאי הסקר הראשון מראים שרמת מעורבות גבוהה יותר בחיי הקהילה קשורה לעמדות ולהתנסויות חיוביות יותר בשכונה

הון חברתי הוא מושג מרכזי המשקף את רמת המסוגלות הקהילתית והוא אינדיקציה לרווחת הפרט והקהילה.[^] ככל שהמדדים האלה גבוהים, כך עולה הסיכוי שאותה קבוצה של אנשים פועלת כקהילה למען חבריה ויכולה לשפר את מצבה ואת רווחת חברי הקבוצה.

חוללות קולקטיבית

מדד המבטא אמונה של חברי קבוצה לגבי היכולת או המסוגלות של הקבוצה לעשות או להשיג מטרה משותפת^{^^^}

לכידות חברתית

מדד המבטא דפוסים של אינטראקציה חברתית וערכים כמו היכרות ואמון הדדי^{^^}

יחסי גומלין חברתיים

מדד המבטא עוצמה ותדירות של קשר בין תושבים ואת הרמה של הדדיות הקשר[~]

פיקוח חברתי בלתי פורמלי

מדד המבטא הטלת סנקציות על יחידים בקבוצה כאמצעי ענישה על הפרתו של סדר חברתי קיים, המושתת על נורמות חברתיות המקובלות על חברי הקבוצה[~]

[^] פאוויין ולב ארי, 2003; Sampson, Raudenbush & Earls, 1997; Portes, 1998; Putnam, 2000;

^{^^} Carpiano, 2006

^{^^^} Carroll, Rosson, & Zhou, 2005; Carpiano, 2006

[~] Gilbert, 2008; Harpham, 2008

[~] Dudwick, et al., 2006; Putnam, 2000; Coleman, 1990

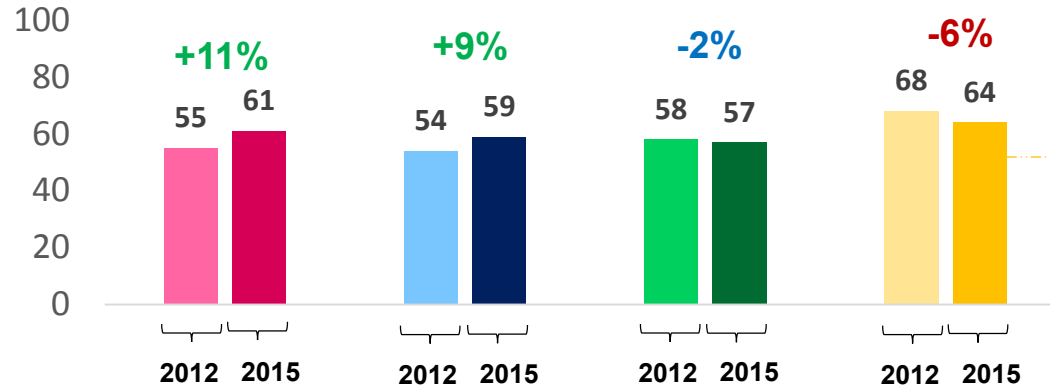
מדדים מסכמים של הון חברתי

שיפור בחלק ממדדי ההון חברתי^א בקרב תושבי השכונות – 2015-2012

(סקרי התושבים, ממוצע האחוזים ואחוז השינוי)

עלייה מובהקת במדד הלכידות החברתית (המתייחס לנורמות משותפות, הדדיות ותחושת אמון בין חברי קבוצה) מ-55% ב-2012 ל-61% ב-2015, ועלייה מסוימת במדד החוללות הקולקטיבית (המתייחס לאמונה של התושבים שהם יכולים לפעול יחד כדי לשפר את רווחתם), מ-54% ל-59%.

ירידה במדד הפיקוח החברתי, לדוגמא: ירידה בשיעור המבוגרים שהיו מעירים לו ילדים בשכונה התנהגו בצורה שלילית.

* חוללות קולקטיבית לכידות חברתית * יחסי גומלין חברתיים * פיקוח חברתי בלתי פורמלי *

מנהלי התוכנית במטה ובשטח מסבירים את הירידה בפיקוח חברתי באמצעות ההשערה שכיום, לאחר מספר שנים בהן התוכנית כבר פועלת בשכונות, התושבים מרגישים שיש גוף שדואג לשכונה, ויחד עם הירידה בהפרות סדר ובוונדליזם והעלייה בלכידות החברתית, הדבר מביא לכך שיש פחות צורך בפיקוח חברתי מסוג זה.

^א כל אחד מארבעת המדדים המרכיבים את מושג ההון החברתי (לכידות חברתית, חוללות קולקטיבית, יחסי גומלין חברתיים ופיקוח חברתי בלתי פורמלי) מורכב ממספר פריטים. הציון בכל אחד מהמדדים חושב כממוצע אחוז המשיבים בחיוב על כל אחד מהפריטים (תשובה חיובית הוגדרה כהסכמה על אחד משני הערכים העליונים בסולם בעל 4 או 5 דרגות).

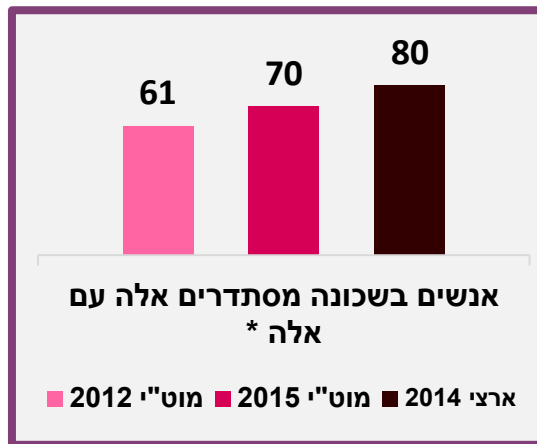

למרות השיפור במדדי חוללות קולקטיבית ולכידות חברתית, הנתונים נמוכים לעומת הממוצע הארצי

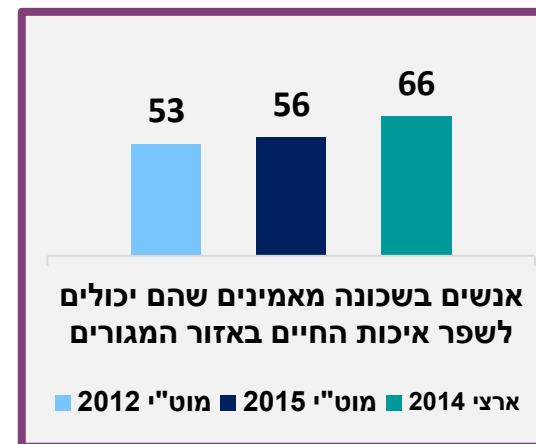
(סקרי התושבים והסקר החברתי של הלמ"ס, ממוצע האחוזים)

ב-2014 הוכנסו לסקר החברתי של הלמ"ס באופן חד פעמי שתי שאלות המייצגות שניים ממדדי ההון חברתי, לכידות חברתית וחוללות קולקטיבית. השוואה של נתוני סקר התושבים מ-2015 לנתוני הסקר החברתי מ-2014 על שאלות מקבילות, מראה שעל אף שהיה שיפור בקרב התושבים בשאלות אלה, הנתונים עדיין נמוכים לעומת כלל האוכלוסייה.

פריט מתוך המדד המסכם - לכידות חברתית

פריט מתוך המדד המסכם - חוללות קולקטיבית

חיזוק תחושת המסוגלות בקרב התושבים הפעילים (מתוך ראיונות העומק)

פעילה מספרת:

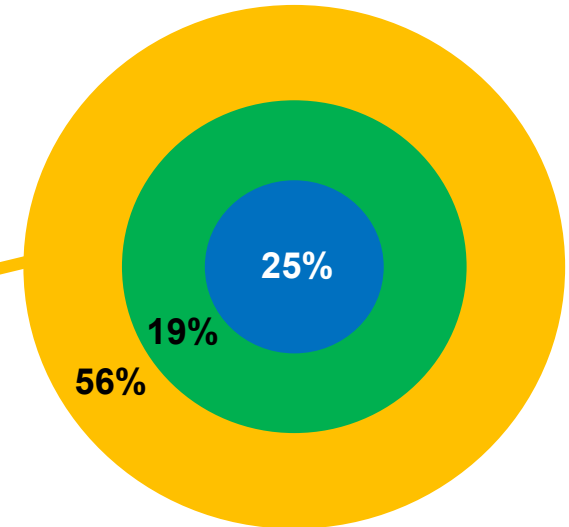
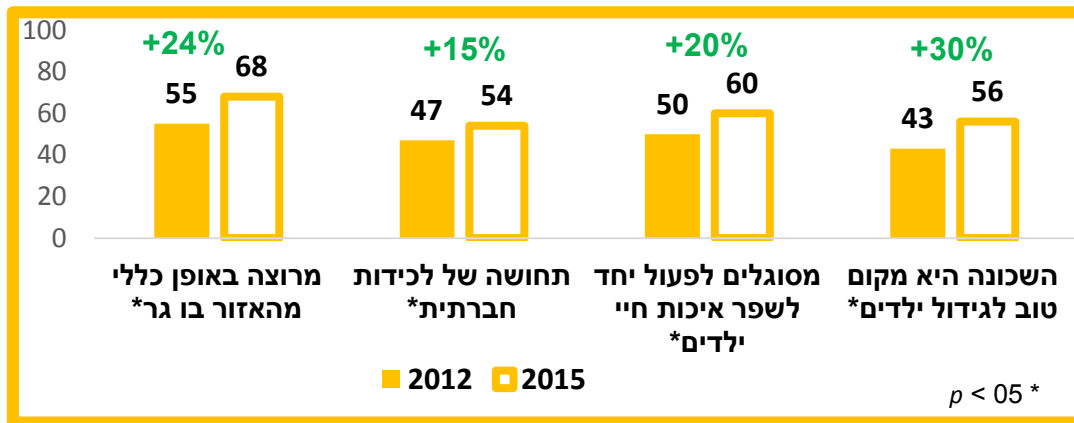
"זה יוצר מצב שאנשים גם משכבות סוציו-אקונומיות נמוכות יכולים להאמין שהם יכולים לפעול ולשפר את האיכות חיים שלהם ושלא הכול מלמעלה. וגם בפעולות קטנות יום יומיות אפשר לשפר משמעותית את האיכות חיים בשכונה, של עצמם, של הילדים שלהם גם, של הסובבים שלהם"

שיפור בעמדות התושבים הלא מעורבים (המעגל החיצוני) – 2015-2012

בהתאם לתיאוריית השינוי של התוכנית, היה שיפור במדדי התוצאה השונים גם בקרב תושבי השכונות שלא היו פעילים בקהילה ולא השתתפו בפעילויות התוכנית

עמדות התושבים שאינם מעורבים (סקרי תושבים, ב-% ואחוז השינוי)

■ מעגל פנימי - תורמים ומשתתפים
■ מעגל ביניים - משתתפים בלבד
■ מעגל חיצוני - לא מעורבים

2015

האחוזים בשלושת המעגלים דומים: היה שיפור ניכר בקרב התושבים שבמעגל החיצוני, אך לא היה שינוי משמעותי בקרב התושבים במעגלים הפנימיים

ב-2015, התכנית כבר פעלה מספיק זמן, ואף נעשו מאמצים מכוונים כדי לערב יותר תושבים שאינם נחשפים לתכנית ואינם מעורבים בחיי הקהילה

2012

העמדות הסובייקטיביות של התושבים כלפי השכונה, מדדי ההון החברתי ותפיסת היקף השינוי, היו חיוביים יותר בקרב התושבים המעורבים (מעגל פנימי וביניים), לעומת התושבים האחרים (מעגל חיצוני)

ב-2012 התכנית עדיין לא פעלה מספיק זמן, ולכן מירב השינוי היה אצל התושבים שהיו פעילים בחיי השכונה

סיכום ביניים – מעורבות התושבים בחיי השכונה

שיפור של 11% בתחושת הלכידות החברתית

שיפור של 9% בשיעור התושבים שמרגישים שהם יכולים לפעול יחד כדי לשפר את החיים בשכונה (חוללות קולקטיבית)

עלייה בשיעור המעורבים בחיי הקהילה

עלייה של 41% בשיעור התושבים המבוגרים שמתנדבים ומעורבים בחיי הקהילה

שיעור המתנדבים המבוגרים ב-2015 דומה לממוצע הארצי (24% לעומת 23%, בהתאמה)

מדדי הון חברתי

עלייה בשיעור המשפחות שנמצאות במעגלי החשיפה הפנימיים (משתתפות בפעילויות התוכנית ופעילות בקהילה), מ-17% ב-2012 ל-25% ב-2015

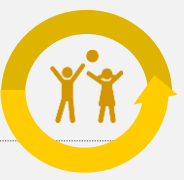
שיפור גם בעמדות התושבים שלא פעילים בקהילה או משתתפים בפעילויות התוכנית - לדוג' עלייה של 30% במדווחים כי השכונה שלהם היא מקום טוב לגדל בו ילדים

מעגלי חשיפה לתוכנית

ילדים מקבלים תמיכה חברתית	ילדים מעורבים בחיי הקהילה	ילדים חיים בבטחה ללא חשיפה למצבי סיכון
------------------------------------	------------------------------------	---

בעלת תפקיד ברשות המקומית מספרת:

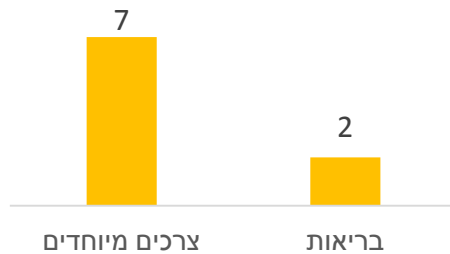
"מתכנסים ההורים לילדים עם צרכים מיוחדים, מדברים באותה שפה... זה קבוצה שמתחברת סביב מצוקה משותפת. בעזרתם הצליחו להביא לפה את 'כנפיים של קרמבו' והתחילו לעבוד. וזו הצלחה של הקבוצה של 'מוטב יחדיו'. ועכשיו הם קבעו פגישה אצל המנכ"לית להעשיר את הפעילות לטובת אותם ילדים."

פעילויות התוכנית לשיפור מצבם של ילדים ובני נוער

פעילויות בתחום צרכים מיוחדים ובריאות

- ✓ פעילויות ייעודיות להורים וילדים
- ✓ פורומים משותפים להורים, קבוצות פעילים

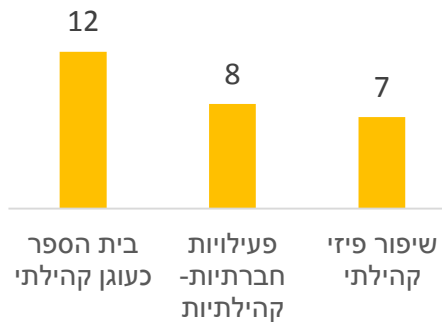
אחוז פעילויות בתחום צרכים מיוחדים ובריאות כאחוז מכלל הפרויקטים ב-2015 (ב-%)*

פעולות קהילתיות

- ✓ שיפור המראה הפיזי, פארקים, גנים ומתקני ספורט
- ✓ ועדות מקצועיות

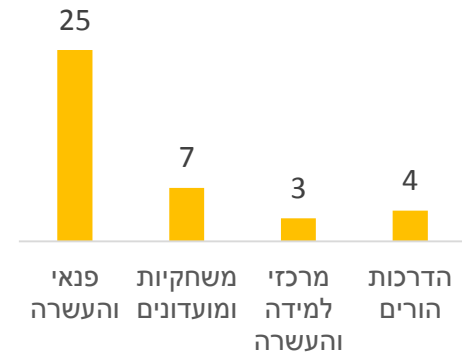
אחוז הפעילויות הקהילתיות כאחוז מכלל הפרויקטים ב-2015 (ב-%)*

פעילויות לילדים, נוער והוריהם

- ✓ הקמת קבוצות נוער ומנהיגות נוער
- ✓ פעילויות העשרה ופנאי
- ✓ פעילויות במסגרת בית ספר כעוגן קהילתי
- ✓ משחקיות ומועדונים
- ✓ הדרכות הורים

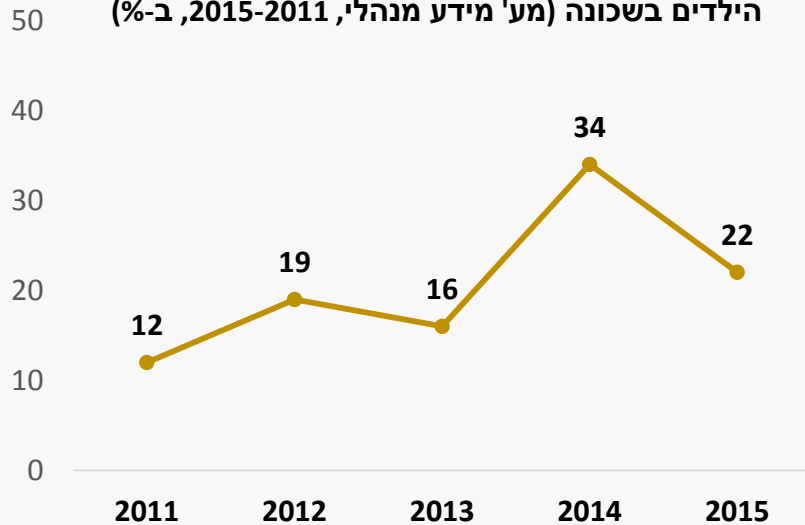
אחוז פעילויות לילדים ובני נוער כאחוז מכלל הפרויקטים ב-2015 (ב-%)*

עלייה בהשתתפות ילדים במענים ובפעילויות העשרה (סקר בני נוער ומערכת מידע מנהלי)

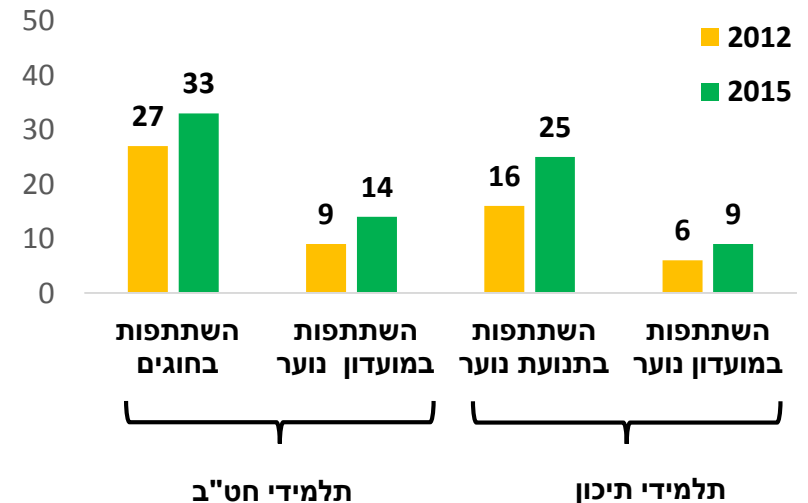
אחוז הילדים המשתתפים בפרויקטים מתמשכים מכלל הילדים בשכונה (מע' מידע מנהלי, 2011-2015, ב-%)

יש עלייה בשיעור הילדים המשתתפים בפרויקטים המתמשכים כאחוז ממספר הילדים בשכונות

המספר הכולל של הילדים המשתתפים בפרויקטים המתמשכים כאחוז ממספר הילדים בכל השכונות יחד, עלה לאורך ארבע תקופות הדיווח הראשונות, מ-12% ל-34% וירד ל-22% ב-2015.

שיעור בני הנוער המשתתפים בפעילויות העשרה בלתי פורמליות (סקר בני נוער, 2012-2015, ב-%)

- עלייה בשיעור המשתתפים בפעילויות העשרה:
- תלמידי חט"ב – משתתפים יותר בחוגים
 - תלמידי תיכון – משתתפים יותר בתנועות נוער

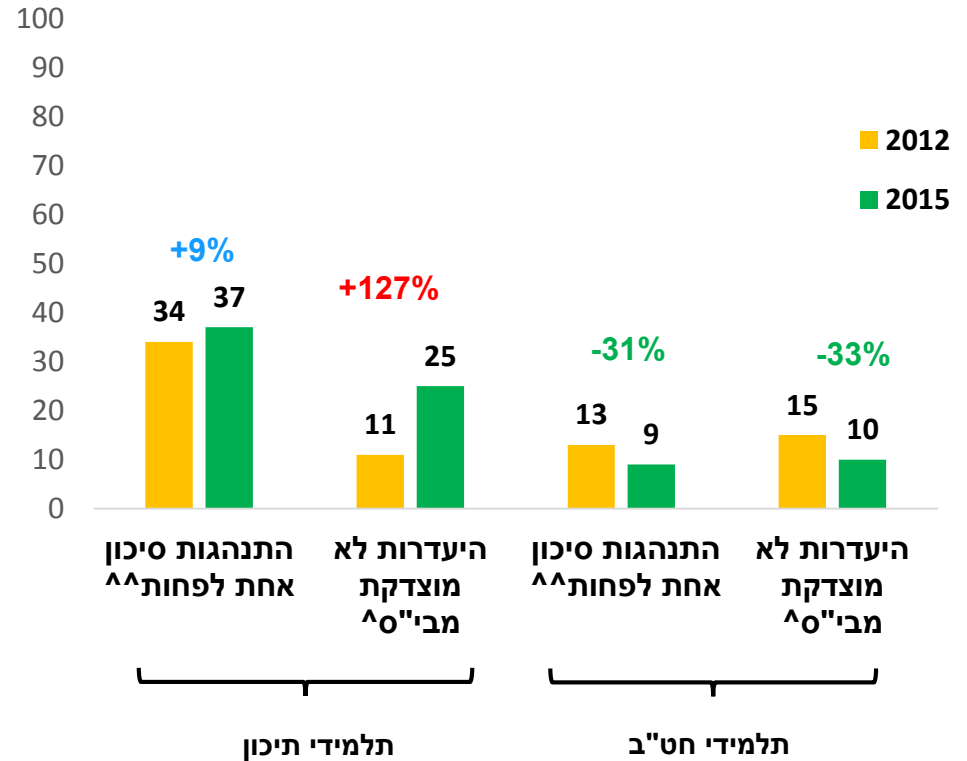

חשיפה למצבי סיכון – שיפור בקרב תלמידי חט"ב והרעה בקרב תלמידי תיכון

(סקר בני נוער, 2012-2015, ב-% ואחוז השינוי)

בכל הנוגע להתנהגויות סיכון
והיעדרויות מבית הספר יש שיפור
בקרב תלמידי חט"ב

בכל הנוגע להיעדרויות מבי"ס שיפור
בקרב תלמידי חט"ב והרעה בקרב
תלמידי תיכון

פעילה מספרת:

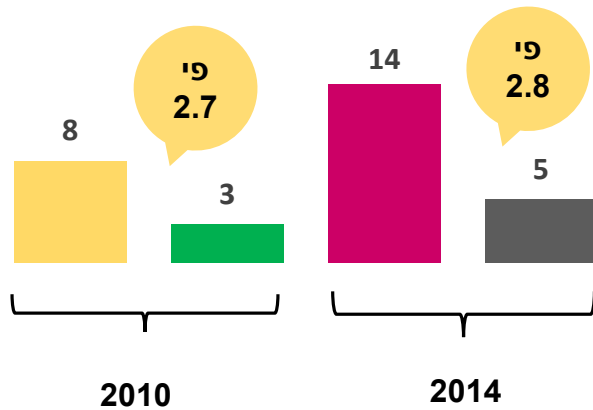
"מוטב יחדיו נתן הרבה לי וילדים בשכונה הזאת. [בעבר לא היה] מקום לשחק, או ללכת, רק ברחוב. ברחוב היה סכנה לילדים אבל מוטב יחדיו נתן להם מקום שיש בו מחשבים, יש משחקים, הם הולכים לטייל, הם לומדים הרבה. גם מלמדים עברית ומלמדים מוסיקה ועזרה בלימודים. יש להם עכשיו מקום שהם הולכים אליו שבעבר לא היה מקום, כל הזמן בבית ואני לא [הייתי] נותנת להם שהם יצאו מהבית כי יש סכנה ברחוב".

^ שלושה ימי היעדרות ומעלה בחודש האחרון, ולא בגלל מחלה
^^ עישון סיגריות, טבק, נרגילה, שתיית אלכוהול פעם בשבוע או לשוכרה
* $p < 05$

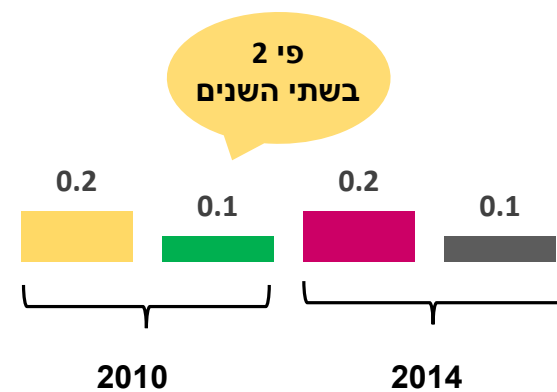

פשיעה וסכנת נשירה מבי"ס בקרב ילדים ונוער בשכונות מוטב יחדיו בהשוואה לכלל הילדים והנוער בישראל (נתוני למ"ס, ב-%)

ילדים שטופלו ע"י קצין ביקור סדיר[^]

קטינים נאשמים במשפטים פליליים[^]

■ מוט"י 2010 ■ ארצי 2010 ■ מוט"י 2014 ■ ארצי 2014

■ מוט"י 2010 ■ ארצי 2010 ■ מוט"י 2014 ■ ארצי 2014

מטופלים ע"י קב"ס

נאשמים במשפטים פליליים

● הייתה עלייה בשיעור הילדים המטופלים ע"י קב"ס, גם בקרב ילדי השכונות וגם בקרב כלל האוכלוסייה.

● לא הייתה ירידה בשיעור מקרי הפשיעה שבוצעו על ידי קטינים תושבי השכונות, והוא נותר גבוה פי 2 לעומת כלל האוכלוסייה.

● שיעור מטופלי קב"ס אמנם גבוה יותר בקרב ילדי השכונות, אולם הפער מול כלל האוכלוסייה נותר דומה בשתי השנים.

מנהלי התכנית הסבירו את הממצאים, בעלייה במודעות התושבים לאפשרות לקבל סיוע מגורמי רווחה ואכיפה בשכונה, ובעלייה בנכונותם להיעזר בגורמים אלה.

במקביל במשרד החינוך נעשו מאמצים להגדלת היקף הרישום של פעילות הקב"ס, וייתכן שזו הסיבה לעלייה בשיעור המטופלים.

* $p < 05$

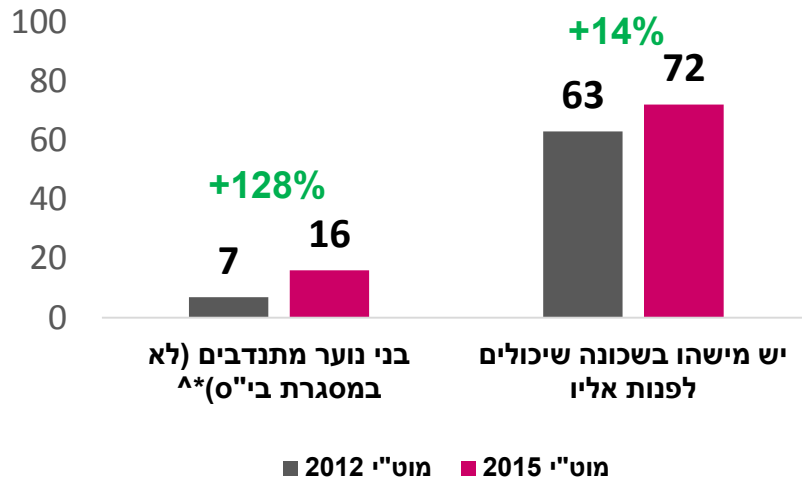
[^] האחוז מתוך בני 19-0
^{^^} האחוז מתוך בני 14-5

שיפור במעורבות בני נוער בקהילה ובתמיכה החברתית

(סקר בני נוער, 2015-2012)

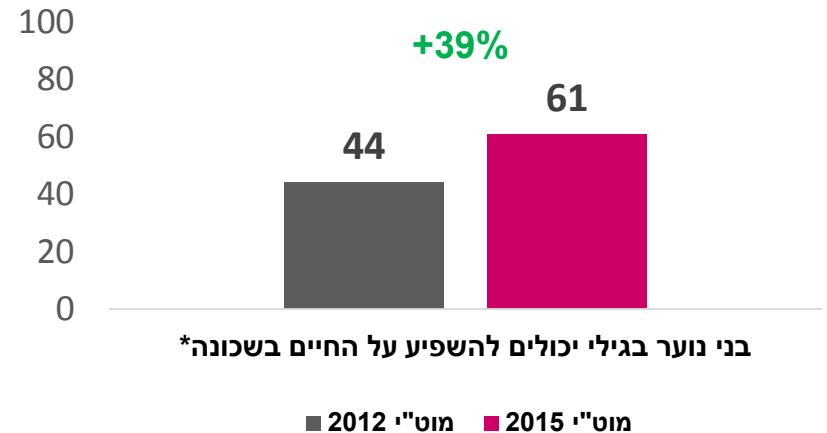
עלייה בשיעור בני נוער שמדווחים שהם מתנדבים** ושיש להם למי לפנות בעת מצוקה (ב-%, ואחוז השינוי)

✓ יותר בני נוער מדווחים שהם מתנדבים שלא במסגרת בית הספר (העלייה בולטת יותר בקרב תלמידי חט"ב לעומת תיכון)

✓ יותר בני נוער מרגישים שיש מישהו בשכונה שהם יכולים לפנות אליו כשיש להם בעיה

עלייה בשיעור תלמידי תיכון שמרגישים שיכולים להשפיע על החיים בשכונה (ב-%, ואחוז השינוי)

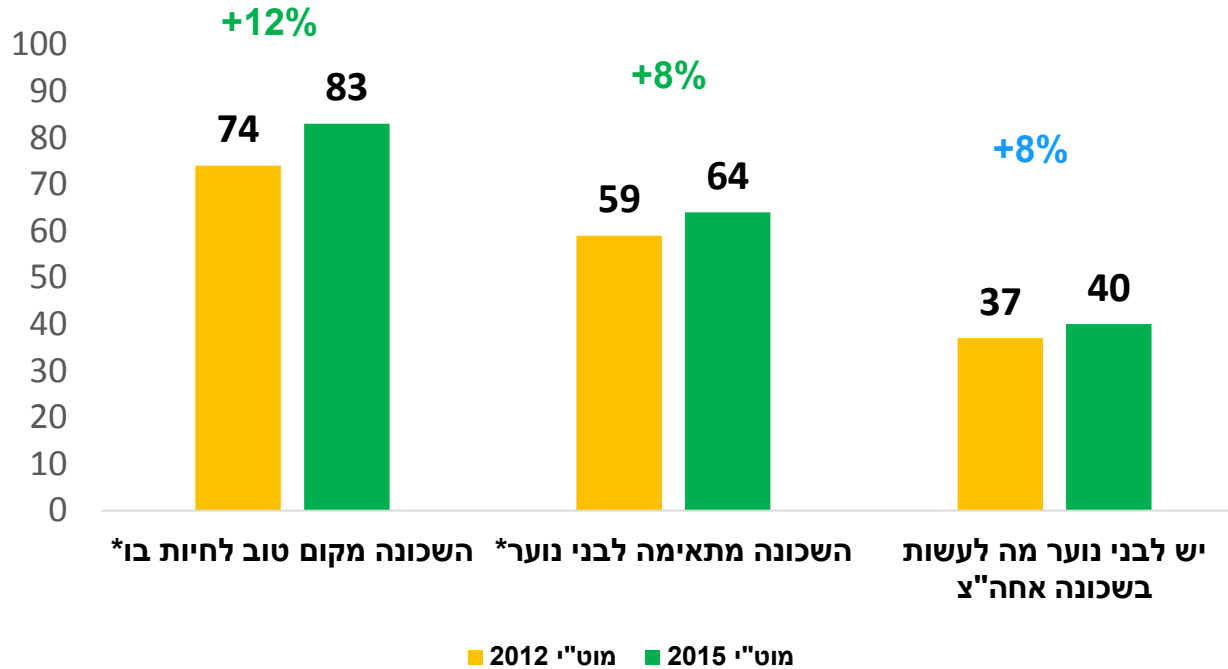
יותר בני נוער תלמידי תיכון מרגישים שהם יכולים להשפיע על החיים בשכונה. אין שיפור בקרב תלמידי חט"ב.

* $p < 05$
 ** מעורב באופן קבוע בפעילות התנדבותית בקהילה שלא במסגרת בי"ס
 ^ עלייה בולטת בקרב תלמידי חט"ב ונערות

שיפור בעמדות בני נוער כלפי השכונה

(סקר בני נוער, 2012-2015, ב-% ואחוז השינוי)

שיפור בעמדות בני נוער כלפי השכונה, גם בקרב תלמידי חט"ב וגם בקרב תלמידי תיכון.

שיעור בני הנוער שחושבים שיש לבני נוער מה לעשות בשכונה בשעות אחת"צ לא השתנה באופן מובהק, אבל הוא גבוה יותר בקרב תלמידי חט"ב לעומת תיכון:

■ חט"ב: מ-45% ל-48% ■ תיכון: מ-29% ל-34%

עלייה של 128% בשיעור בני נוער שמתנדבים שלא במסגרת בית הספר

עלייה של 14% בשיעור בני נוער שמרגישים שיש מישהו בשכונה שהם יכולים לפנות אליו כשיש להם בעיה

עלייה של 39% בשיעור בני נוער בגיל תיכון שמרגישים שהם יכולים להשפיע על החיים בשכונה

עלייה בשיעור הילדים המשתתפים בפעילויות העשרה

עלייה בשיעור תלמידי חט"ב שמתתפים בחוגים (מ-27% ל-33%) ובתלמידי חט"ע שמתתפים בתנועת נוער (מ-9% ל-14%)

עלייה בשיעור הילדים המשתתפים בפרויקטים בהם מעורבת התוכנית עד 2014 (מ-12% ל-34%), וירידה ב-2015 (22%)

חיזוק המעורבות והתמיכה החברתית

ירידה של 31% בהתנהגויות סיכון בקרב תלמידי חט"ב

שיפור בשיעור ההיעדרויות מבי"ס בקרב תלמידי חט"ב (ירידה של 33%) והרעה בקרב תלמידי תיכון (עלייה של 128%)

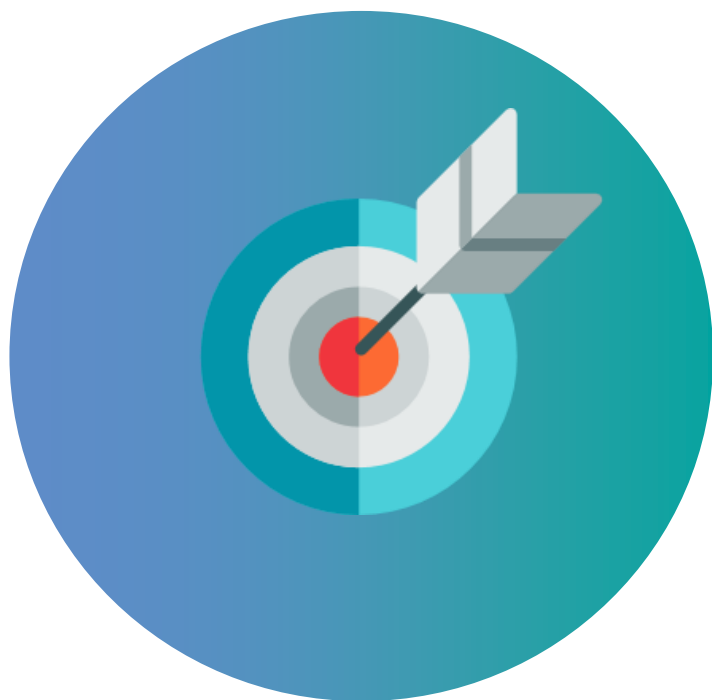
שביעות רצון מהחיים בשכונה

עלייה של 12% בשיעור בני הנוער שמרוצים מהחיים בשכונה

אין שינוי משמעותי בשיעור בני נוער שמדווחים שיש להם מה לעשות בשכונה (עלייה של 8%)

התנהגויות סיכון

גורמים שתורמים
להצלחת התוכנית

גורמים שתורמים להצלחת התכנית

מתכלל יישובי כריזמטי

- ✓ יוצר קשר עם התושבים ועם בעלי תפקידים ברשות המקומית
- ✓ מניע תהליכים של שינוי בשכונה

"הצלחת תכנית היא גם תלויה בפרסונל שמוביל אותה. אני אומרת קודם כל יחסי אנוש, אתה מצליח לתקשר וליצור קשרים עם כולם. הרי בסוף-בסוף הכול קם והולך על יחסים אישיים, לא יעזור שום דבר".
מנהלת אגף רווחה ברשות המקומית

דמות בכירה ברשות המקומית

- ✓ מובילה את התכנית בשכונה
- ✓ פועלת כסוכן שמוביל את השינוי ברשות המקומית ומטמיע בה את התכנית

"כשראש העיר עומד בראש התכנית זה מסר לכל הנהלת העיר, לכל בעלי התפקידים בעיר. זה לקוח גם מהצבא, איפה שהמפקד נמצא או באזור שהוא נמצא, זו כנראה הגזרה החשובה כרגע. המיקום [של] ראש העיר מעביר מסר. מספיק שאתה שם וכבר כל המערכת מסתנכרנת בהתאם לזה שהגדרת [לתכנית] חשיבות. [אם] תגיד שזה חשוב [אבל] לא תהיה אף פעם שם, הם יבינו שזה דברים בעלמא".
ראש עירייה

מרכז פיזי בלב השכונה, 'בית מוטב יחדיו'

- ✓ מספק מענים לצורכי התושבים ופעילויות לילדים
- ✓ משמש להם מקום מפגש וכתובת למציאת פתרון לבעיות התושבים.

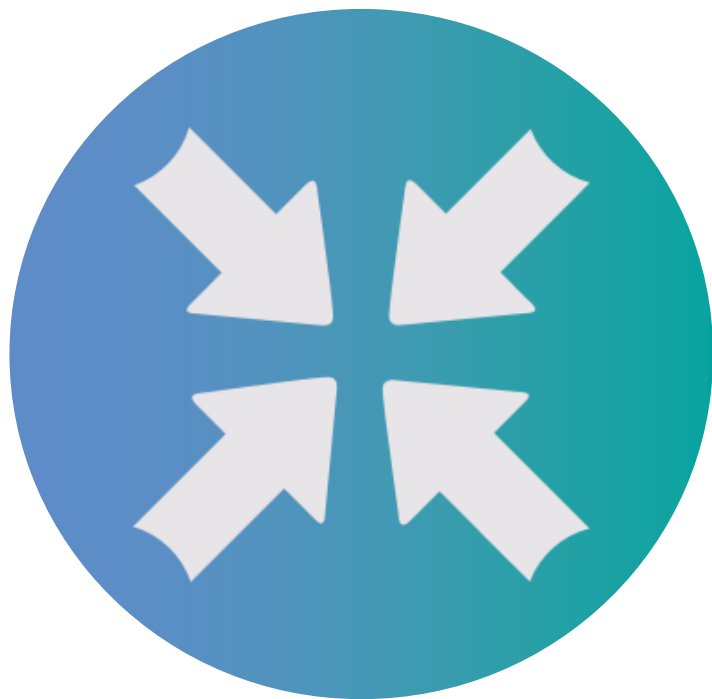
"אני נמצאת במקום מרכזי. אני יוצאת החוצה, רואה אנשים, מדברת איתם. נורא חשוב לי הקשר עם התושבים. נורא חשוב לי להראות להם, הנה יש בית, יש מקום, יש מי שיקשיב לכם. יש מי שיהיה שם בשבילכם".
עובדת שכונה

שיתוף של תושבים פעילים בפעילויות התכנית

- ✓ סוכני השינוי של התכנית בשכונה
- ✓ מגייסים את כלל תושבי השכונה להגיע לאירועים ולפעילויות

"עלו קבוצה [של פעילים] מהמועדון, לקחו איתם מגביר קול ושמו כמה שירים ויצאו לעשות דבקי ומחול בפארק. הם התחילו לשיר ולעשות דבקי וכל המשפחות השתתפו, מחאו כפיים, עשו קטע יפה. האמת זה וואו. את זה אני לא תכננתי. אני רואה שהתכנית בהטמעה. זה הם יצרו, זה הם רצו לעשות, הם תכננו, הם חשבו, הם עשו ולבד עשו".
מתכללת יישובית

סיכום –
שינויים ואתגרים

סיכום – שינויים בקרב התושבים והשכונות

התוכנית הצליחה לבסס את הפעילות במנופי השינוי

- ✓ לבסס תשתית ארגונית
- ✓ להרחיב מספר מענים ולהעלות את שיעור צריכתם
- ✓ להקים תשתית של תושבים פעילים שיכולים לפעול עצמאית למען הקהילה

יש שיפור בתפיסת התושבים את המידה בה השכונה מתאימה לגידול ילדים (+19%), ועלייה בתחושה שיש למי לפנות במקרה של בעיות בקשר לילדים (+144%)

יש עלייה בתחושת הביטחון האישי ובשביעות הרצון מהשכונה (+13%), וצמצום הפער לעומת כלל האוכלוסייה

יותר תושבים, מבוגרים ובני נוער, מעורבים בקהילה (+41% מהמבוגרים ו-128% מהנוער, מתנדבים) ומרגישים שהם יכולים להשפיע על החיים בשכונה (עלייה של 9% במבוגרים ושל 39% בנוער)

יש צמצום בדיווח התושבים על אירועי ונדליזם ועל הפרות סדר, למשל ירידה של 38% בדיווח על חבורות צעירים מרעישות

בהתאם לתיאוריית השינוי של התוכנית, היה שיפור במדדי התוצאה השונים גם בקרב תושבי השכונות שלא היו מעורבים בקהילה ולא השתתפו בפעילויות התוכנית (בין 15% ל-30% במדדים השונים)

יש ירידה בהיעדרויות מבית הספר (-33%) ובהתנהגויות סיכון (-31%) בקרב תלמידי חט"ב

ב-2015, שנת הבדיקה האחרונה, הייתה ירידה במספר המענים בהם התוכנית מעורבת ובמספר המשתתפים בהם

על אף השיפור, עמדות התושבים כלפי השכונה עדיין חיוביות פחות לעומת כלל האוכלוסייה (בין 10 ל-15 נקודות האחוז במדדים השונים)

שיעור המשתתפים מבין הילדים בגיל בית ספר יסודי היה הגבוה ביותר מכל קבוצות הגיל (כ-50% תלמידי יסודי)

בני נוער בגיל בי"ס תיכון חשים פחות מבני נוער בחט"ב שיש לבני נוער מה לעשות בשכונה (34% לעומת 48%, בהתאמה בשנת 2015)

שיעור תלמידי התיכון המדווחים על התנהגויות סיכון לא ירד (מ-34% ל-37%)

לא הייתה ירידה בשיעור מקרי הפשיעה שבוצעו על ידי תושבי השכונות (בוגרים וקטינים), והוא נותר גבוה פי 2 לעומת כלל האוכלוסייה (לפי למ"ס)

שיעור המענים לבני הנוער ושיעור המשתתפים בהם היה נמוך יחסית לקבוצות הגיל האחרות

התוכנית לא סיפקה מענה לאוכלוסיות קצה הרצף של הסיכון

פאווינ, א' ולב ארי, ל'. 2003. הון חברתי כמנוף להיחלצות מהמשבר בפריפריה. חיפה: אוניברסיטת חיפה, המרכז לחקר הקיבוץ והרעיון השיתופי. הסוכנות היהודית לארץ ישראל.

Carroll, J., Rosson, M., Zhou, J. 2005. Collective Efficacy as a Measure of Community. CHI, 2005.

Carpiano, R. M. 2006. "Toward a Neighborhood Resource-Based Theory of Social Capital for Health: Can Bourdieu and Sociology Help?". *Social Science & Medicine* 62(1):165-175.

Coleman, J. S. 1990. *Foundations of Social Theory*. Harvard University Press, Cambridge.

Dudwick, N., Kuehnast, K., Nyhan Jones, V., Woolcock, M. 2006. *Analyzing Social Capital in Context: A Guide to using Qualitative Methods and Data*. World Bank Institute, Washington, D.C.

Gilbert, K. L. 2008. *A Meta-Analysis of Social Capital and Health*. Ph.D, University of Pittsburgh, Pittsburgh.

Harpham, T. 2008. "The Measurement of Community Social Capital through Surveys". In: *Social Capital and Health*. Kawachi, I.; Subramanian, S.V.; Kim, D. (eds.), pp. 51-62, Springer New York.

Portes, A. 1998. Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology. *Annual Review of Sociology* 24, 1-24.

Putnam, R. D. 2000. *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, New York: Simon & Schuster.

Sampson, J., Raudenbush, S., Earls, F. 1997. Neighborhoods and Violent Crime: A Multilevel Study of Collective Efficacy. *Science*, 15, August, 1997, pp: 918-924.

קרדיט צילומים – מרסל דייצב

קרדיט אייקונים – www.flaticon.com